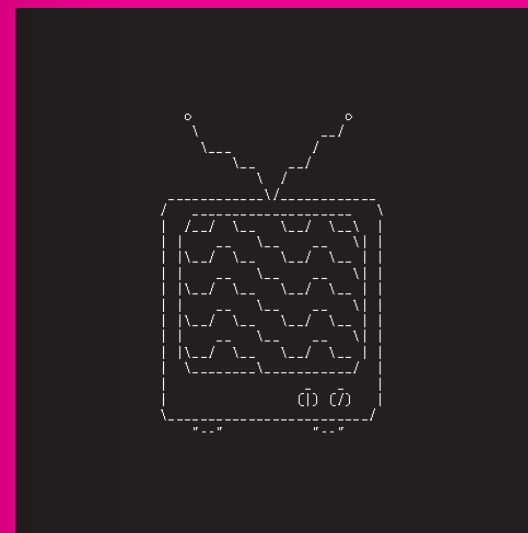

Poglavje 4

Brez Evrope mladine ni

Evropski programi
in njihov vpliv na
slovensko mladino

Maja Drobne
Tomaž Deželan
Karolina Babič

Ključne prelomnice na področju evropskih programov

1987–1989: program Mladi za Evropo I

1990–1994: program Mladi za Evropo II

1995–1999: program Mladi za Evropo III

1997–1999: pilotni program Evropska prostovoljska služba

2000–2006: program Mladina

2007–2013: program Mladi v akciji

2013–2021: program Erasmus+: Mladi v akciji

2018–2021; 2021–2027:
program Evropska solidarnostna enota

2021–2027: program Erasmus+: Mladina¹

¹ V tem besedilu se osredotočamo na obdobje 2021–2023.

Evropski programi in področje mladine

Delovanje in razvoj področja mladine je tako kot marsikatero drugo področje v Sloveniji vezano na evropske vire, kar pomeni, da se poleg sredstev integralnega proračuna države in občin financira tudi iz evropskih programov. Trenutni programi financiranja EU, ki se implementirajo skozi večletni finančni okvir EU 2021–2027 ter skozi orodje EU za okrevanje NextGenerationEU, predvidevajo financiranje mladinskega področja v sklopu poglavja 2 *Kohezija in vrednote*, podpoglavje *Vlaganje v ljudi, socialno kohezijo in vrednote*, skozi programa Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota (ESE). V sklopu tega podpoglavja je mladinsko področje delno nagovorjeno tudi skozi program Evropski socialni sklad+ (ESS+), vendar pretežno v delih, vezanih na krepitev zaposlitvenih možnosti za mlade. Erasmus+ je predvsem namenjen podpori izobraževalnemu, strokovnemu in osebnemu razvoju posameznikov na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa, ESE pa je namenjena mladim, ki želijo opravljati prostovoljno delo, pomagati prikrajšanim, zagotavljati humanitarno pomoč ter prispevati k zdravstvenim in okoljskim ukrepom (Evropska komisija, b. d.). Pred obdobjem 2021–2027 so te vsebine pokrivali sorodni programi.

V tem prispevku ponujamo refleksijo ključnih evropskih programov, ki so podpirali in še podpirajo mladinski sektor v Sloveniji, hkrati pa tudi ocenjujemo posledice, ki jih ima tako obsežno financiranje v primerjavi z nacionalnimi sredstvi, ki so na voljo.

Genealogija evropskih programov na področju mladine v Sloveniji skozi čas

Slovenija se je sorazmerno pozno vključila med programske države v programu Evropske Unije (EU) na področju Mladi za Evropo III (1995–1999), in sicer 1. maja 1999 kot zadnja izmed držav, ki so v EU vstopile v letu 2004. Priprave na vključitev so potekale vse od leta 1997, vendar je bila zamuda posledica italijanskega zavlačevanja pri ratifikaciji slovenskega pridružitvenega sporazuma. Leta 2000 je Slovenija vstopila v program Mladina (2000–2006), ki je združil program Mladi za Evropo s programom Evropska prostovoljska služba. Leta 2007 je bil uveljavljen program Mladi v akciji, ki je trajal do leta 2013. V tem letu je Zavod za razvoj mobilnosti mladih (MOVIT), kot slovenska nacionalna agencija dodelil sredstva v višini 2.744.000 evrov za izvajanje predvsem mednarodnih projektov, obseg teh sredstev pa je predstavljal največji posamični vir javne podpore za izvajanje in razvoj mladinskega dela v Sloveniji (Škulj, 2016). Škulj (osebni intervju, 2021, 16. april)² glede razlik med posameznimi programi izpostavlja, da »je program Mladi za Evropo mnogo bolj podpiral evropsko zgodbo integracije in da so bili programi usmerjeni v multilateralne projekte, ki so morali imeti štiri ali več partnerjev«. Program Mladi za Evropo je bil po besedah Škulja (prav tam) »instrument za doseg Maastrichtske pogodbe, saj je bilo zavedanje evropskega političnega prostora, da rabijo podporo ljudi. Da je nujno potrebno zblížiti mlade generacije Francozov in Nemcev ter s tem tudi emocionalno povezati Evropo.«

V obdobju od leta 2000 do leta 2006 je Slovenija sodelovala v programu Mladina, ki ga je zaznamoval vstop Slovenije v Evropsko unijo. To se je odrazilo predvsem v velikem povečanju razpoložljivih sredstev programa, saj so se sredstva čez noč

² Vir na voljo pri avtorju; velja za vse osebne intervjuje.

podvojila. Leta 2007 se je začel program Mladi v akciji. Tudi v zadnjih sedmih letih je razvoj sledil dogajanju od leta 1997, ko govorimo o začetku delovanja nacionalne agencije MOVIT (Škulj, 2016), kar ilustrirajo naslednje besede (Škulj, 2014):

O začetkih pa morda najlepše govori dejstvo, da smo v letu 1999 hodili naokoli in prosili organizacije, da sprejmejo izziv sodelovanja v mladinskih izmenjavah. Petnajst let kasneje smo bili sposobni sprejeti manj kot polovico vseh predlaganih projektov mladinskih izmenjav. Petnajst let kasneje lahko ugotovimo, da so mednarodno mladinsko delo in učne mobilnosti v mladinskem delu končno dobili svoje prepoznavno mesto tudi med akterji v mladinskem delu v Sloveniji.

Program Mladi v akciji je nadaljeval in nadgrajeval prejšnje programe Evropske komisije na področju mladine, še posebej s spodbujanjem participacije mladih v demokratičnem življenju. Prvič so se v središču pozornosti znašle tudi spodbude za mlade z manj priložnostmi. Biti mlada oseba z manj priložnostmi pomeni odgovor na vprašanje, kdo so v specifičnem kontekstu lokalnega okolja tisti, ki imajo najmanj zaposlitvenih možnosti; kdo so tisti, ki imajo najmanj možnosti za (politično) participacijo v svojih skupnostih; kdo so tisti, ki imajo najmanj možnosti za pridobitev evropske izkušnje. Program je temeljil na spoznanju, da se je v desetletju populacija mladih razširila, zato je tudi sledil program z večjim starostnim razponom, ki določa mladino (15–28 let; izjemoma 13–30 let), ki se lahko vključi v program. Program je na podlagi novih ugotovitev predvideval nove akcije in razširjal že uveljavljene. Pri tem pa je program jasno postavljaj pričakovanja, da naj projekti, ki želijo pridobiti sredstva v programu, zasledujejo in uresničujejo cilje, ki jih ima program. Ti so bili definirani ožje kot kadar koli doslej. Program si je prizadeval za večjo učinkovitost projektov, ki so morali biti relevantni za okolje in ki jih je bilo mogoče razširjati, ter za večje število aktivnih mladih v programu (Pečjak, 2006). Cilji programa so bili komplementarni namenom in ciljem, ki jih je želela Komisija uresničevati na ostalih področjih, posebej na področjih izobraževanja, znanja, poklicnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja kot tudi na področju kulture in športa. Splošni cilji so bili spodbujati mlade kot aktivne državljane na splošno in še posebej kot evropske državljane; razvijati solidarnost in vzpodbujati strpnost med mladimi, zlasti da bi tako okrepili družbeno povezanost v Evropski uniji; krepiti medsebojno razumevanje med mladimi v različnih državah; prispevati k razvoju kakovosti sistemov podpore za aktivnosti mladih in zmogljivosti organizacij civilne družbe na mladinskem področju ter spodbujati evropsko sodelovanje na področju mladine. Ti splošni cilji so se izvajali na ravni projektov ob upoštevanju stalnih prednostnih nalog evropskega državljanstva, participacije mladih, kulturne raznolikosti ter vključevanja mladih z manj priložnostmi (Vodnik po programu Erasmus, 2013).

Program Mladi v akciji je zasledoval nov pristop: enostavnost, jasnost, odprtost, kohezivnost in prilagodljivost. Omogočal je bolj prijazno in učinkovito vključevanje in nadzor nad rezultati programa, ki ga je opravljala Evropska komisija v sodelovanju z državami članicami. Vseboval je pet akcij, in sicer je bila akcija Mladi za Evropo namenjena mladim za razvijanje mobilnosti, izmenjav in pobud posameznikov in skupin preko projektov participacije v demokratičnem življenju, akcija Evropske prostovoljske službe je zasledovala cilje razvijanja solidarnosti in strpnosti, aktivnega državljanstva in vzajemnega razumevanja med ljudmi z

vključevanjem mladih prostovoljcev v neprofitne neplačane aktivnosti v korist širše skupnosti, v kateri živijo; akcija Mladi v svetu je omogočala sodelovanje mladih s sosednjimi (partnerskimi) državami glede na Evropsko unijo in z ostalim svetom, akcija Sistemi podpore za mlade je omogočala mladinskim organizacijam na evropski ravni, Evropskemu mladinskemu forumu in ostalim organizacijam sodelovanje z namenom izboljšanja kvalitete in inovativnosti, vzpodbujanje informacijske dejavnosti, vključevanje regionalnih in lokalnih partnerjev ipd. Akcija Podpora evropskemu sodelovanju na področju mladine je podpirala evropsko sodelovanje na področju mladinske politike in na področju boljšega razumevanja mladih s spodbujanjem izmenjav dobrih praks na vseh ravneh, sodelovanjem oblikovalcev politik, uradnikov ter mladinskih organizacij z namenom poznavanja in razumevanja mladih je ciljalo na strukturirani dialog med oblikovalci politik in mladimi (Evropska komisija, 2017).

Erasmus+: Mladi v akciji (dalje E+: MvA) je bil mladinski del programa EU Erasmus+, ki je pokrival področja izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa za obdobje 2014–2020. Namenjen je bil krepitvi kompetenc in zaposljivosti mladih ter posodobitvi in razvoju izobraževanja, usposabljanja in mladinskega dela. Na področju mladine je program Erasmus+ spodbujal mladinski sektor k organizaciji mednarodnih učnih mobilnosti za mlade v starosti od 13 do 30 let, ki so ponujale priložnosti neformalnega izobraževanja v kontekstu mladinskega dela. Spodbujal pa je tudi razvoj kompetenc mladinskih delavcev za organizacijo aktivnosti neformalnega učenja v mladinskem delu in vključevanje mladih v dialog z oblikovalci mladinskih politik na lokalni, nacionalni, evropski ali mednarodni ravni. Cilji programa E+: MvA so bili: izboljšati raven ključnih kompetenc in spretnosti mladih, tudi tistih z manj priložnostmi, ter spodbujati njihovo udeležbo v demokratičnem življenju v Evropi in na trgu dela, aktivno državljanstvo, medkulturni dialog, socialno vključenost in solidarnost, zlasti z zagotavljanjem več priložnosti za učno mobilnost mladih in tistih, ki so aktivni v mladinskem delu ali mladinskih organizacijah, ter mladinskih voditeljev, kakor tudi z okrepljenimi povezavami med področjem mladine in trgom dela; spodbujati večjo kakovost mladinskega dela, zlasti z okrepljenim sodelovanjem med organizacijami na področju mladine in/ali drugimi deležniki; dopolnjevati reforme politik na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter podpirati razvoj znanja in mladinske politike, ki temelji na dejstvih, ter priznavanje neformalnega in priložnostnega učenja, zlasti z okrepljenim sodelovanjem na področju politik, boljšo uporabo orodij EU za preglednost in priznavanje ter z razširjanjem dobrih praks; ter okrepiti mednarodno razsežnost mladinskih aktivnosti in krepiti zmožnosti mladinskih delavcev in organizacij pri njihovem podpiranju mladih z dopolnjevanjem zunanjega delovanja Evropske unije, zlasti s spodbujanjem mobilnosti in sodelovanja med deležniki iz držav programa in partnerskih držav ter mednarodnimi organizacijami (Evropska komisija, 2020). Program je bil razdeljen na tri ključne ukrepe, in sicer učno mobilnost posameznikov (mladinske izmenjave in mobilnost mladinskih delavcev), sodelovanje za inovacije in izmenjavo dobrih praks (strateška partnerstva na področju mladine) ter na podporo za reformo politik (dialog mladih). Pomembne značilnosti programa so bile med drugim spodbujanje mednarodnega sodelovanja in povezovanja in s tem povezanega učenja tujih jezikov, spodbujanje enakosti in socialnega vključevanja ter razvoj posameznih področij z izmenjavo dobrih praks, učnih gradiv in metod, nastalih v okviru projektov.

Do leta 2018 je bila v ta ukrep vključena tudi evropska prostovoljska služba (EVS) oziroma njena različica projektov prostovoljstva, ki so zdaj del programa Evropska solidarnostna enota (Evropska komisija, 2020). V celotnem obdobju 2014–2020 je bilo v oba programa skupaj prijavljenih 2.442 projektov in zaprošeno za 67.393.275 evrov nepovratnih sredstev. Nacionalna agencija MOVIT je v navedenem obdobju 2014–2020 v oba programa skupaj 1.006 projektov ter jim skupaj 22.797.965 evrov nepovratnih evropskih sredstev. Od tega je bilo v program Erasmus+: Mladi v akciji v obdobju 2014–2020 prijavljenih 2124 projektov, ki so se skupaj potegovali za 61.792.480 evrov. V program je bilo sprejetih 912 projektov ter jim je bilo dodeljenih 19.167.134 evrov nepovratnih sredstev, kar predstavlja 43-odstotno uspešnost. 264 različnih organizacij je prejelo sredstva in vključilo 36.913 udeležencev, med njimi 29 % (10.830) mladih z manj priložnostmi ter 3 % (930) mladih s posebnimi potrebami. V program Evropska solidarnostna enota pa je bilo v obdobju 2018–2020 prijavljenih 318 projektov, ki so zaprosili za 5.600.795 evrov nepovratnih sredstev. Nacionalna agencija MOVIT je odobrila 180 projektov ter jim dodelila 3.630.831 evrov nepovratnih sredstev, kar predstavlja 57-odstotno uspešnost. 94 različnih organizacij je prejelo sredstva in vključilo 1.179 udeležencev, med njimi 38 % (449) mladih z manj priložnostmi ter 2 % (24) mladih s posebnimi potrebami (MOVIT, 2021).

Najnovejši program Erasmus+: Mladina pa v prvih letih, ki so bila do zdaj evalvirana (2021–2023), kaže sledeče rezultate: največ interesa je bilo v ukrepu KA152 (mladinske izmenjave), kjer je bilo vloženih 246 prijav in sprejetih 120 (49 %), kar je tudi največ sprejetih prijav od vseh ukrepov v tem obdobju. Najmanj prijav je bilo v tem obdobju v ukrepu KA155 (pobude DiscoverEU), kjer so bile tri vlozene in sprejete prijave (100 %), prav vse pa so bile vlozene v letu 2023, prejšnje leto ni bilo prijav na tem ukrepu, v letu 2021 pa ta ukrep ni bil razpisan. Skupno je bilo v obdobju 2020–2023 odobrenih 46 % vseh prijav (305 od 666). Najnižji odstotek uspešnosti prijav je bil v ukrepu KA210 (manjša partnerstva), kjer je bilo skupno v obdobju uspešnih 21 % prijav. Nasploh je uspešnost prijav v ukrepih KA2 nizka, okoli četrte. Skupna višina sredstev je bistveno povečala v letih 2021–2023, ko je v letu 2023 znašala največ, 5.293.205 evrov. V ukrepu KA2 so bili v zadnjem obdobju uvedeni pavšali, za male (30.000 ali 60.000 evrov na projekt) in velike projekte (120.000, 250.000 ali 400.000 evrov na projekt). Skupno je bilo v letih 2021–2023 odobrenih 305 projektov (255 KA1 in 50 KA2) v skupini vrednosti 14.516.118 evrov (Deželan, Babič in Vombergar, 2024).

Poleg tega je bil v zadnjih dveh obdobjih izvajan tudi program Evropske solidarnostne enote (*European Solidarity Corps* – ESE), ki je nadomestil stari EVS program. Med letoma 2018 in 2023 je bilo v Sloveniji implementiranih 361 projektov ESE. Medtem ko so odobrena sredstva v prvem letu programa (2018) znašala 0,47 milijona evrov, pa so v letu 2023 znašala 1,68 milijona evrov. Z leti se je v programu močno večala konkurenčnost, v zadnjem obdobju so tudi visoko ocenjeni projekti doživeli znatna zmanjšanja prijavljenih finančnih konstrukcij in torej tudi vsebinske okrnitve (Deželan, 2023).

Ob programih Erasmus in Evropska solidarnostna enota pa je področje mladine zaznamoval tudi Evropski socialni sklad kot naslednji mehanizem, ki je v sektor prinesel veliko priložnosti in izzivov. Če je bil v prvi perspektivi 2007–2013 bolj usmerjen v razvoj človeških virov in izgradnjo kapacitet, je v drugem obdobju med letoma 2014–2020 sektor usmeril v reševanje brezposelnosti, kar pa vsekakor ni

bila primarna naloga mladinskega sektorja. Izkazalo se je, da nekatere prakse ostajajo in so prinesle veliko dodano vrednost, spet druge pa birokratske izzive. Usmeritev pa se tudi še vedno ni korenito spremenila.

Tipične akcije, ki so se pojavljale v vseh programih

Akcije, ki so se pojavljale v vseh programih, so bile predvsem mladinske izmenjave in mobilnost mladinskih delavcev, pa tudi podpora politikam za reformo. Skozi vse akcije se je uresničevala Resolucija o prenovljenem okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine 2010–2018 (Svet Evropske unije, 2009) ter tudi njeni predhodni akti, npr. bela knjiga Evropske komisije Nova spodbuda za evropsko mladino (Evropska komisija, 2001), Evropski mladinski pakt (2005), vse v smeri doseganja ciljev Lizbonske strategije za rast in delovna mesta (Zavod MOVIT, 2019; Cink, 2019, str. 18–22), katere orodje je bil tudi Erasmus+: Mladi v akciji. Strukturirani dialog je postal prepoznaven instrument za posvetovanje z mladimi in se je tudi prelil v Strategijo EU za mlade (2019–2027), ki še naprej skozi novi program Erasmus+ uresničuje cilje mladinske politike na ravni EU in v državah članicah. Edina akcija, ki je prišla v program z letom 2013, so strateška partnerstva, ki načrtno razvijajo in krepijo kompetence sektorja ter dvigajo njegovo kvaliteto (Zavod MOVIT, 2019).

Mladinske izmenjave (MI) predstavljajo orodje neformalnega in priložnostnega učenja v mladinskem delu. Skupinam mladih iz različnih držav omogočajo, da skupaj preživijo od 5 do 21 dni in ob tem raziskujejo teme, ki jih družijo; razvijajo svoje kompetence; postajajo pozorni na družbeno relevantne teme in področja; preko vrstniškega učenja raziskujejo nove kulture, navade in življenjske sloge ter krepijo vrednote solidarnosti, demokratičnosti in prijateljstva. Vsaka sodelujoča skupina ima tudi vodjo skupine (mladinskega voditelja), ki je mladim v pomoč in podporo pri načrtovanju in izvajanju projekta. Ker izvajanje tovrstnih projektov zahteva sprejemanje številnih odločitev, je

mladinska izmenjava priložnost za učenje demokratičnega sodelovanja in odločanja v družbi, zaradi razmeroma kratkega trajanja pa je ta aktivnost zelo primerna tudi za sodelovanje mladih z manj priložnostmi. Ob zaključevanju projekta in razširjanju rezultatov mladi o svojih izkušnjah spregovorijo tudi drugim in tako v svojem domačem okolju in širše na različne načine predstavijo svoja doživetja, izkušnje in zgodbe z mladinskih izmenjav. S tem prispevajo k prepoznavanju učnih rezultatov aktivnosti, uveljavljanju pomena neformalnega učenja v mladinskem delu v širši družbi in krepitvi prepoznavnosti programa Erasmus+ (Zavod MOVIT, b. d.).

Mobilnost mladinskih delavcev (MMD) je namenjena profesionalnemu razvoju in krepitvi kompetenc mladinskih delavcev ter krepitvi zmogljivosti sodelujočih organizacij za kakovostno mladinsko delo. Aktivnosti projektov mobilnosti mladinskih delavcev lahko potekajo v različnih oblikah, na primer kot študijski obiski, izobraževalni obiski na delovnem mestu, strokovni seminarji, usposabljanja ipd. Projekti morajo jasno pokazati vpliv na redno delo z mladimi, ki ga opravljajo sodelujoči mladinski delavci. Tovrstne aktivnosti akterjem v mladinskem sektorju omogočajo, da v sodelovanju z mednarodnimi partnerji oblikujejo projekt, v okviru katerega z raznolikimi aktivnostmi naslavljajo potrebe na področju razvoja osebja sodelujočih organizacij. Učne izide, vključno z gradivi ter inovativnimi načini in orodji, morajo sodelujoče organizacije nadalje razširjati med deležniki mladinskega dela, s čimer prispevajo k povečevanju njegove kakovosti oziroma podpiranju procesov za razvoj mladinske politike in sodelovanje na področju mladine. Posamezne aktivnosti lahko trajajo od najmanj dveh dni do največ dveh mesecev, celoten projekt pa najmanj tri in največ 24 mesecev. Po vrsti aktivno-

sti ločujemo skupinske aktivnosti (npr. strokovni seminarji na teme, povezane z mladinskim delom ali mladinskimi politikami, usposabljanja za mladinske delavce, seminarji za iskanje partnerjev za razvoj projektov, študijski obiski), kjer praviloma sodeluje večje število partnerjev in večje število udeležencev; ter individualne aktivnosti (npr. izobraževalni obisk na delovnem mestu

Brez Evrope mladine ni

pri partnerski organizaciji), kjer praviloma govorimo o dveh partnerjih in enem ali dveh udeležencih (Evropska komisija, 2020).

Sodelovanja za inovacijo in izmenjavo dobrih praks so glede na cilje in sestavo projekta lahko oblikovani kot strateška partnerstva za inovacije ali strateška partnerstva za izmenjavo dobrih praks (SP). Prva so namenjena razvoju inovacij, zato lahko prijavitelji zaprosijo za namenska sredstva za ustvarjanje intelektualnih rezultatov in multiplikativne dogodke, na katerih širši javnosti predstavijo projektne rezultate. Druga oblika strateških partnerstev pa je namenjena izmenjavi in prenosu že obstoječih praks. Rezultati sodelovanja partnerjev morajo predstavljati pomemben prispevek h krepitvi kompetenc akterjev v mladinskem sektorju, kakovosti mladinskega dela in krepitvi participacije mladih in njihovega aktivnega državljanstva oziroma spodbujanju (socialnega) podjetništva mladih. Pomembno mesto v okviru tega ukrepa imajo tudi transnacionalne mladinske pobude (TMP). Gre za projekte, namenjene sodelovanju skupin mladih z namenom spodbujanja in krepitve aktivnega državljanstva in podjetniške naravnosti, vključno s socialnim podjetništvom. Pomembna sestavina transnacionalnih mladinskih pobud je poudarjena učna dimenzija projektov za sodelujoče mlade, saj so mladi udeleženci bistveno gibalno projekta, ki skozi izvajanje praktičnih nalog za namen izvedbe aktivnosti v projektu sledijo zastavljeni učni poti in s tem dosežajo zastavljene učne cilje. Znotraj projektov, ki lahko trajajo od 6 do 36 mesecev, lahko organizacije načrtujejo različne nacionalne in mednarodne aktivnosti (Evropska komisija, 2014).

Podpora za reformo politik je ukrep, ki spodbuja aktivno udeležbo mladih v demokratičnem življenju in razpravo, usmerjeno v teme in prednostne naloge, ki so bile opredeljene v Strategiji EU za mlade in njenih mehanizmih dialoga. V preteklosti smo govorili o strukturiranem dialogu, od sprejete Strategije EU za mlade 2019–2027 pa o dialogu mladih. Ti dogodki spodbujajo aktivno udeležbo mladih v demokratičnem življenju v Evropi in njihovo sodelovanje z oblikovalci politik, tako da omogočajo pridobitev podpore za organizacijo nacionalnih ali mednarodnih srečanj, posvetovanj, konferenc in dialogov med mladimi ter strokovnjaki in odločevalci na lokalni, nacionalni ali mednarodni ravni. Konkretni rezultat teh dogodkov je, da se sliši glas mladih (z oblikovanjem mnenj, predlogov in priporočil) o tem, kako bi bilo treba oblikovati in izvajati mladinske politike na lokalni, nacionalni ali evropski ravni. Aktivnosti vodijo mladi – mladi udeleženci morajo aktivno sodelovati v vseh fazah projekta od priprave do nadaljnjega spremljanja. Celotna izvedba projekta temelji na načelih in praksah neformalnega učenja. Projekti lahko trajajo od treh do 24 mesecev, vključujejo pa lahko več različnih nacionalnih in mednarodnih aktivnosti (Evropska komisija, 2020).

Projekti prostovoljstva so bili v preteklosti del programa Erasmus, v novem programu Evropske solidarnostne enote pa so dobili ločen program. Projekti nudijo mladim priložnosti za sodelovanje v solidarnostnih aktivnostih. Odgovarjati morajo na pomembne potrebe družbe, izzive na terenu, prispevati h krepitvi skupnosti in ob tem prostovoljcem omogočati pridobivanje veščin in kompetenc za osebni, izobraževalni, socialni, državljanski in profesionalni razvoj. Možni so čezmejni in nacionalni projekti. Slednji so namenjeni predvsem mladim z manj priložnostmi in morajo imeti jasno dodano evropsko dimenzijo. Prav tako lahko organizacije izvajajo skupinske projekte prostovoljstva. Projekti prostovoljstva zajemajo široko paleto področij, kot so varstvo okolja, blaženje podnebnih sprememb, večja socialna vključenost itd. (Evropska komisija, 2021).

Solidarnostni projekti so se v program nekako vrnili po številnih letih, ko so bile ukinjene tako imenovane mladinske pobude, ki smo jih poznali v programu Mladi v akciji. Solidarnostni projekt je sklop solidarnostnih aktivnosti, ki jih zasnujejo, razvijejo in uresničijo mladi sami, najpogosteje na lokalni/regionalni ravni prijavitelja, lahko pa segajo tudi na nacionalno ter nadnacionalno raven v primeru izvajanja aktivnosti čezmejnega sodelovanja. Trajanje projekta je lahko od dveh do dvanajst mesecev, odvisno od potreb in načrtovanih ciljev projekta. Osnovni namen projektov je, da skupini mladih nudijo priložnost, da izrazijo svojo solidarnost preko prevzemanja odgovornosti in zaveze za prinašanje pozitivnih sprememb v svoji lokalni skupnosti preko oblikovanja novih rešitev in pristopov za izzive, s katerimi se soočata družba in okolje, v katerem bivajo. Projekt mora vključevati aktivno udeleževanje celotne skupine mladih, naslavljati jasno določeno tematiko, ki se odraža v konkretnih aktivnostih projekta. Sodelovanje mladih v solidarnostnem projektu je pomembna izkušnja neformalnega učenja, preko katere lahko mladi krepijo svoj osebni, izobraževalni, socialni in državljanski razvoj ter večajo zaposljivost. Pomoč, predvsem pri učni podpori in mentorstvu, jim lahko nudi inštruktor, ki je znotraj projektov tudi upravičen strošek (Evropska komisija, 2021).

Poleg sredstev za razdeljevanje sprejetim projektom, za katera se lahko potegujejo prijavitelji z zgoraj predstavljenimi vrstami projektov, pa imajo vse nacionalne agencije na voljo tudi sredstva za organizacijo lastnih (pretežno mednarodnih) podpornih aktivnosti (usposabljanj, seminarjev, študijskih obiskov, konferenc ipd.), ki so namenjene prijaviteljem in upravičencem. Gre za aktivnosti mednarodnega sodelovanja (angl. *Transnational Co-operation Activities* – TCA), katerih namen je podpreti kakovost izvajanja programa ter doseganje prednostnih usmeritev in ciljev programa. Aktivnosti TCA na področju mladine nudijo podporo za kakovostno izvajanje programa E+: MvA in mobilizacijo čim večjega števila organizacij in posameznikov, ki jim je program namenjen, strateško podpirajo razvoj na področju mladinskega dela skladno s posebnimi cilji programa Erasmus+ na področju mladine ter spodbujajo mednarodno sodelovanje organizacij, ki delujejo na področju mladine. Nacionalne agencije kot (so)organizatorke te aktivnosti gostijo ali pa nanje samo pošiljajo zainteresirane udeležence (Evropska komisija, 2020).

Kako so mehanizmi evropskega financiranja spremenili organizacije?

Skozi učinke programa, finančna sredstva in okrepitev človeških virov je imel program mnogo vpliva na organizacije. To vidimo tako v razvoju sektorja, povečanju števila mladinskih centrov in drugih organizacij za mlade ter mladinskih organizacij, večji podpori mladinskemu sektorju na lokalnem nivoju, dvigu kakovosti kot tudi v večjem spremljanju učinkov aktivnosti, kot so uvedba sistema Logbook, Mladim in drugih podobnih mehanizmov.

Nučič, programska delavka in nekdanja direktorica Mladinskega centra Trbovlje, ocenjuje, da so programi šli (Nučič, osebni intervju, 2021, 15. april):

V smeri profesionalizma in strateškega razmišljanja in razvojne miselnosti. Ti programi so takšni, kot so, in da lahko konkurenčno slediš tem zadevam, moraš zelo dobro pogledati, kje si v lokalnem okolju, kakšne so potrebe tvoje organizacije v lokalnem okolju, ciljne skupine in, kam želiš sploh iti v prihodnosti. In tukaj je zagotovo ta pozitivna stran, da ne delaš povsem ad hoc stvari.

Spominja se prvih začetkov (prav tam):

Leta 2005, ko je bila prva mednarodna izkušnja, je bilo vse drugače. Če pogledam nazaj, ko smo se letno lotevali ene izmenjave, smo imeli drugačen pristop kot kasneje, ko smo imeli pet izmenjav letno. Do te številke nismo prišli, ker bi organizacija želela imeti toliko izmenjav, ampak ker se je ta glas o teh priložnostih med mladimi toliko razširil, da so si želeli sodelovati, ne samo kot udeleženci na posameznih aktivnostih, ampak v celotnem procesu in je bilo to potem tudi možno izvesti. Ekipa treh ljudi ne bi mogla producirati toliko izmenjav poleg ostalih programov. Kar pomeni, da moraš delati by the book: mladi pridejo z idejo, ti jim pa nudiš podporo, da to idejo realizirajo; da spišejo prijavo, kar ponovno daje posebne učinke. S podporo uspejo te zadeve razumeti in jih argumentirati. Od začetka morda tudi nismo tako dobro dojemali aktivne participacije mladih, kot smo jo potem skozi leta. Verjetno je tudi pri ostalih organizacijah podobno, da se stvari spremenijo, ko si v tem okolju in sodeluješ z drugimi organizacijami ter začneš drugače dojemati te stvari. Sprememba je bila predvsem pri aktivni participaciji mladih.

Škulj, ustanovitelj Zavoda MOVIT, ocenjuje (Škulj, osebni intervju, 2021, 16. april):
... da so bili evropski programi tisti, ki so sektor najbolj spremenili – od začetka je bil pomemben vodnik po programu, prvič v slovenskem jeziku zapisani metode, pristopi, nekaj, kar se pričakuje, da vsaka mladinska izmenjava mora doseči. To je bilo zelo pomembno na začetku, da se je razvila terminologija. Jaz kot največji dosežek vidim, da so nekateri akterji mladinskega dela mednarodno sodelovanje vključili v svoje celotno delovanje, ne kot neko enkratno aktivnost. Kar je dejansko premenilo delovanje njihove organizacije.

Kronegger vidi največji napredek v nekaterih okoljih in regijah (Kronegger, osebni intervju, 2021, 15. april):

Najbolj se je razvilo Zasavje in Krško, Brežice – s tem, ko so se vzpostavljali mladinski centri, je neka skupina začela ostajati tam, tako so nastale tudi prve zaposlitve – ostajali so tudi vrstniki teh ljudi, ki so bili zaposleni, ki so sodelovali v programih.

Skrinar pa dodaja vidik profesionalizacije (Skrinar, osebni intervju, 2021, 7. maj):

To, da [se] je ne glede na vse [...] delno tudi profesionaliziral mladinski sektor. Kakorkoli se ta profesionalizacija sliši, je kar nekaj akterjev v sektorju, tako organizacij kot posameznikov, za katere vemo, da so akterji mladinskega sektorja. Ti akterji so pridobili znanje, ki so ga pridobili tudi z vlaganjem v na primer bazen trenerjev, ki je se razvil v teh zadnjih letih, in ti trenerji veljajo za res dobre trenerje tudi na evropski ravni, kjer jih z veseljem potem jemljejo.

Vpliv na organizacije je pokazala tudi evalvacija obdobja 2017–2023 (Deželan, Babič in Vombergar, 2024), in sicer predvsem učinke procesne narave (mreženje, krepitev kompetenc kadrov, povezovanje z drugimi organizacijami, izmenjava praks in orodij itd.).

Učinki programov na slovenski mladinski sektor in lokalno oziroma nacionalno realnost

Učinki evropskih programov na področju mladine so mnogoteri. Temu pritrjuje tudi Skrinar (osebni intervju, 2021, 7. maj), direktor nacionalne agencije MOVIT.

... te [učinke], ki smo jih zaznal v RAY-u in jih imamo s pomočjo Univerze v Ljubljani zdaj dokazane – na posameznika. Predvsem z vidika medkulturnosti, kompetenc timskega dela in zavedanja o pomembnosti neformalnega izobraževanja, do organizacijskega razvoja organizacij, ki so tudi zaradi tega, ker so morala vzpostavljati sistem in strukture zaradi potreb izvajanja projektov, postavljale neke sisteme, strukture znotraj svojih organizacij. Veliko jih je. Jaz mislim, da je vpliv na posameznika evidenten.

Zupan (osebni intervju, 2021, 21. april) meni, da so:

... najbolj razvidni učinki so učinki mednarodnega mladinskega dela. S programi je prišlo do novih priložnosti – najbolj vplivni akciji sta zagotovo mladinske izmenjave in prostovoljno delo. Tam je najbolj razviden učinek na posameznike in na organizacije. Učinek na organizacije je bil res velik. Drugi velik učinek vidim na razvoj neformalnega izobraževanja v Sloveniji. V lokalnih skupnostih se je neformalno izobraževanje skoraj enačilo z mladinskim delom, v drugih skupnosti malo manj. Močni akterji logično pomenijo večji razvoj.

Vendor pa hkrati zaključuje, da je bilo (prav tam):

na ravni urada za mladino [...] učinka še najmanj. Organizacije se niso toliko razvijale, kot bi si mi želeli. Verjetno tudi zaradi pomanjkanja financ, ki so namenjena direktno za podporo mladinskemu delu. Sredstva so bila namenjena, predvsem kohezijska, posredno tudi za razvoj mladinskega dela, ampak v prvi vrsti so bila namenjena spodbujanju kompetenčnosti mladih za večjo zaposljivost in posledično imaš potem tudi razvoj mladinskega dela, ker se je to naslavljal z metodami mladinskega dela. Tudi sicer sektor večkrat z metodami mladinskega dela naslavlja druga področja in številne druge teme. Sektor je večkrat prvi, ki naslavlja nekatere širše družbene probleme. Z metodami, ki se uporabljajo, lahko ti naslavljaš številne probleme in lažje dosežeš tudi druge starostne skupine.

Iz vmesne evalvacije programa Erasmus+ (Deželan, 2017) lahko na več nivojih razberemo kar nekaj zanimivih podatkov. Ko govorimo o temah, je bila obravnavana tema neformalnega izobraževanja/učenja, priložnostnega učenja, kar je odgovorilo dobrih 66,1 %. Druga najbolj obravnavana tema je bila kulturna raznolikost (56,7 %). Ostale najpogostejše obravnavane teme so še: mladina, mladinsko delo (53,3 %), osebni razvoj (izbrano 50,6 %) in izobraževanje, usposabljanje, učenje (izbrano 42,2 %). Najmanj obravnavane teme v projektih so bile: razvoj mladinske politike (6,7 odstotkov), politike ali strukture Evropske unije (11,1 %) in mladinske

politike (11,7 %). Najpogostejša tema v okviru mladinskih izmenjav (ključni ukrep 1) v letu 2016 je bila ustvarjalnost in kultura (68 %), kateri so sledile participacija mladih, mladinsko delo (49 %) vključenost in pravičnost (45 %) in državljanstvo EU (39 %). Tudi pri EVS (ključni ukrep 1) so bile v letu 2016 najpogostejše teme participacija, mladinsko delo ter ustvarjalnost in kultura. V okviru mobilnosti mladinskih delavcev (ključni ukrep 1) se je največ projektov ukvarjalo s participacijo mladih, mladinskim delom (16 %), mednarodnim sodelovanjem, mednarodnimi odnosi in razvojnim sodelovanjem (8 %; Deželan, 2017).

Skoraj tri četrtine (74,7 %) organizacij meni, da so Erasmus+ Mladi v akciji in njegovi predhodni programi (zelo) veliko prispevali k spodbujanju večje kakovosti mladinskega dela. Kar 31,5 % jih meni, da so prispevali zelo veliko, 43,2 % pa, da so prispevali veliko. Le dobrega pol odstotka je takšnih, ki menijo, da so Erasmus+ Mladi v akciji in njegovi predhodni programi zelo malo prispevali k spodbujanju večje kakovosti mladinskega dela (Deželan, 2017). Tudi evalvacija Erasmus+: Mladina 2017–2023 (Deželan, Babič in Vombergar, 2024) povzema parametre učinka programa na posameznike, organizacije in skupnost, in sicer ugotavlja, da so učinki na udeležence projektov močnejši, kadar so udeleženci aktivno vključeni v vse faze projekta in kadar so uporabljene mladim prilagojene neformalne metode dela. Kaže se tudi, da mladi med projekti pridobivajo predvsem kompetence vseživljenjskega učenja. Učinki na organizacije so pretežno procesne narave (mreženje, krepitev kadrov, povezovanje z drugimi organizacijami, izmenjava praks itd.). Konkretne dolgoročne učinke na organizacije je težje zagotavljati, saj bi trajnost projektnih rezultatov po izteku projektov potrebovala več stalnih virov. Glede učinkov na skupnost se pa kaže, da lokalna skupnost dobro sprejema projekte in njihovo mednarodno razsežnost ter da kaže zanimanje za izvedbo podobnih projektov v prihodnosti. Podobno prepozna učinke programa solidarnosti in prostovoljstva evalvacija ESE 2018–2023 (Deželan, 2023), ugotavlja, da program kaže oprijemljive učinke na individualni, organizacijski in skupnostni ravni ter da se kaže kot manifestacija strategije *European Youth Goals*. Program je močno vplival na organizacijske spremembe ter na celoten ekosistem na področju mladine in prostovoljstva, blaginje in izobraževanja. Prav tako je mogoče slediti učinke v lokalnih skupnostih, še posebej v manjših in bolj odročnih.

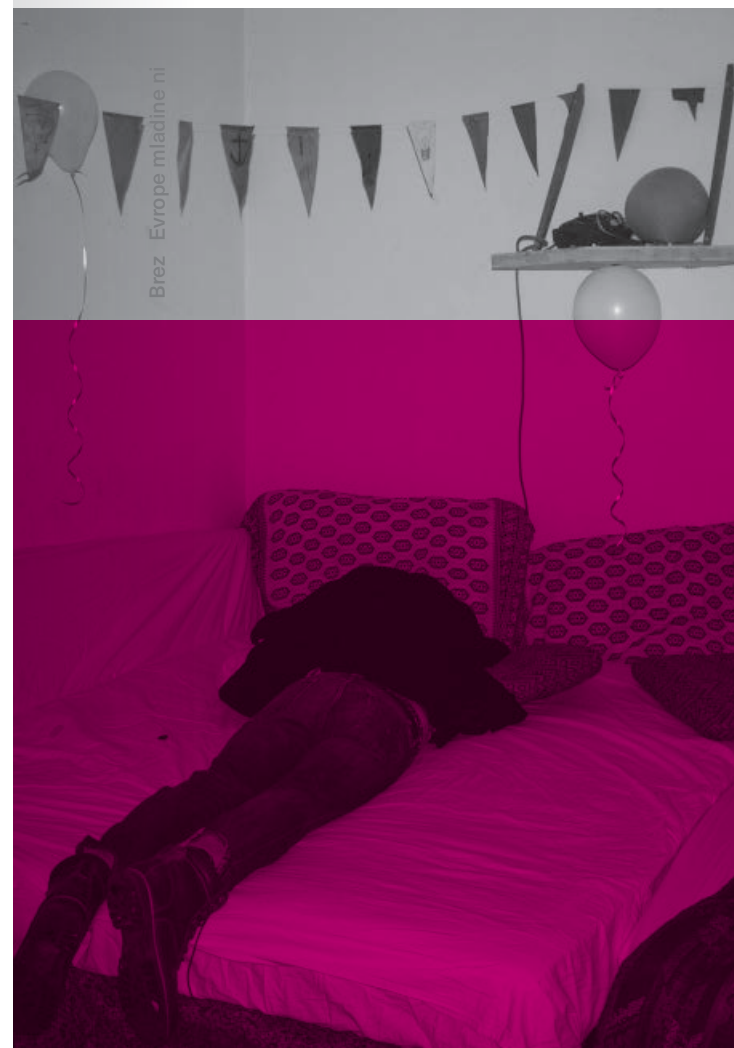
Vpliv projektov financiranih s strani Evropskega socialnega sklada

O vplivu Operativnega programa (OP) za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 na mladinski sektor govori tudi končno poročilo o vrednotenju uspešnosti ukrepov za trajnostno vključevanje mladih na trg dela (Deloitte Slovenija, 2019). Z namenom zmanjšanja brezposelnosti mladih je država del sredstev Evropskega socialnega sklada (ESS) v okviru OP za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 namenila operacijam v okviru prednostne osi 8 – Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile, prednostne naložbe 8.2 – Trajnostno vključevanje mladih na trg dela, predvsem tistih, ki niso zaposleni in se ne izobražujejo ali usposabljaajo, vključno z mladimi, ki so izpostavljeni socialni izključenosti, in mladimi iz marginaliziranih skupnosti, vključno prek izvajanja jamstva za mlade, ter v okviru specifičnega cilja 8.2.1 – Znižanje brezposelnosti mladih.

Namen operacij je bil brezposelnim mladim, starim od 15 do 29 let, preko sodelovanja in zaposlitve v vzgojno-izobraževalnih zavodih in organizacijah v mladinskem sektorju omogočiti pridobivanje praktičnih delovnih izkušenj ter usposabljanja na delovnem mestu, kadar so delovne izkušnje obvezne za pridobitev poklicne kvalifikacije. Operacije so spodbujale tudi razvoj aktivnega državljanstva mladih skozi izvajanje inovativnih projektov, ki jim omogočajo večjo zaposljivost ter razvijanje ustreznih kompetenc, kjer so bili ciljna skupina mladi iskalci prve zaposlitve in mlade brezposelne osebe od 15 do 29 let. Poleg večanja zaposlitvenih možnosti za mlade je bil namen tega ukrepa prispevati k večji raznolikosti pristopov k zaposlovanju mladih preko mladinskega dela in krepiti celoten mladinski sektor, tudi z vidika usposobljenosti organizacij za naslavljanje in reševanje problema brezposelnosti mladih; vključeni mladi so imeli tudi možnost pridobiti tudi izkušnje, ki so zahtevane za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije *mladinski delavec/mladinska delavka*, ter usvojiti državljanske in življenjske kompetence.

Med drugim je sodelovanje v ukrepu organizacijam omogočilo, da zaposlijo osebe, ki so bile prej vključene kot prostovoljci. Pozitivni učinki se kažejo tudi v razbremenitvi ostalih zaposlenih in v boljši organizaciji dela. Organizacije upravičenke so v večini spodbujale inovativne oblike mladinskega dela predvsem preko

inovativnih pristopov do mladih, inovativnih vsebin in metod dela. Kot učinke inovativnih oblik mladinskega dela so organizacije prepoznale predvsem hitrejšo in lažjo zaposlitev mladih pri delodajalcih, udeleženci so pridobili večjo samozavest in komunikacijske kompetence ter se na bolj direkten in osebni način povezali z delodajalci. Organizacije so razvile mnoge inovativne produkte, kot so novi modeli usposabljanja v mladinskih centrih, priročnik za mlade iskalce zaposlitve in spodbujanje podjetništva. Sicer je glede na študijo 40 % organizacij menilo, da so s sodelovanjem v projektu pridobile potrebna znanja in izkušnje za naslavljanje in reševanje problematike brezposelnosti mladih, kot ključna znanja oziroma izkušnje, ki so jih pridobili, pa navajajo boljše razumevanje mladih in njihovega položaja na trgu dela in uporabo novih oblik prenosa znanja, ki vključujejo inovativne pristope ter medgeneracijsko sodelovanje (Deloitte Slovenija, 2019).

Je pa pri tem potrebno poudariti, da vendarle ni vse rožnato. Hostnik, direktorica Mreže MaMa, je o projektih v okviru ESS-ja, ki jih je Mreža MaMa tudi implementirala, povedala (Hostnik, osebni intervju, 2021, 19. maj):

Dejstvo je, da so ti evropski programi zelo birokratski in zelo omejujoči in kot taki vplivajo na sektor, da se vodja projekta in pomočnik projekta, ki delata na projektu ne moreta ukvarjat z vsebino, da bi jo vodila, ker imata za seboj toliko administracije. Ocenjujem, da ne gre v pravo smer in ni neke zaokrožene celote. Ja, lepo je slišati, da je bilo vključenih 350 mladih po enem projektu in pet tisoč v celotnem mladinskem sektorju. Ampak problem evropskih projektov, kot tudi organizacij, ki v njih sodelujejo, je da se jih sili v neke nove teme in da dejansko ne zaobjamejo mladih, ki so v mladinskem sektorju in imajo to afiniteto, ampak se zaobjame mlade, ki ne poznajo sektorja. Problem nastane, ker so programi evropskega socialnega sklada zelo spremenili smer, ni več šlo za razvoj mladinskega sektorja. ampak zgolj v iskanje mladih in pa zasledovanje določenih števil.

Razvojne možnosti programov in njihov učinek v prihodnosti

Program Erasmus + je z novo finančno perspektivo bolj ali manj ohranil prejšnjo strukturo z izjemo predstavitev ključnega ukrepa 3 pod ključni ukrep 1 in spremembo imena akcije, ki se je iz Podpore za reformo politik preimenovala v Aktivnosti udejstvovanja mladih.³ Nekaj novosti je tudi v prednostnih nalogah programa Erasmus+, še vedno najpomembnejša ostaja vključenost in raznolikost, sledi digitalna transformacija, ki je še posebej posledica covida-19, pomembno ostaja sodelovanje v demokratičnem življenju in aktivna participacija. Dodaja pa se kot pomembna horizontalna prioriteta tudi okolje in boj proti podnebnim spremembam (Zavod MOVIT, 2021). MOVIT v nacionalnem kontekstu dodaja prednostni usmeritvi socialnega vključevanja in aktivnega evropskega državljanstva s posebnim poudarkom na aktivni participaciji mladih. Poudarjene so tudi tiste prednostne naloge politik, ki povezujejo izvajanje programov EU s Strategijo EU na področju mladine (EUYS) in Evropsko agendo za mladinsko delo (EYWA). Kakovost mladinskega dela ostaja prednostna naloga in smer, ki jo nacionalna agencija zasleduje v projektih.

Mladinski programi so v zadnjih tridesetih letih močno spremenili prostor, v katerem mladi pridobivajo kompetence in izkušnje. Dejstvo je, da višina sredstev za področje mladine v nacionalnem integralnem proračunu ni zadostna za podporo programov, ki jih mladi za svoj razvoj potrebujejo, še posebej ko govorimo o mladinskih organizacijah in organizacijah za mlade. Z vstopom Slovenije v skupni evropski prostor so se možnosti sektorja precej spremenile. Odprl se je prostor ne samo za veliko večjo možnost financiranja, ampak predvsem za izgradnjo kapacitet, nove metodologije in razširitev možnosti ter s tem krepitev kvalitete mladinskega dela. Mladim pa je s tem omogočeno pridobivanje izkušenj v tujini in pridobivanje kompetenc, ki jih zgolj v lokalnem in nacionalnem kontekstu težje

³ Ukrep KA3 na ravni EU sicer še vedno obstaja, a izvedba programa na nacionalni ravni je del vsebin ukrepa prenesla pod Ukrep KA1 (Ukrep KA154 Udejstvovanje mladih), ostale vsebine Ukrepa KA3 pa se v novem programu 2021–2027 v Sloveniji ne izvajajo.

pridobijo. Najbolj lahko izpostavimo predvsem jezikovne, medkulturne kompetence ter kompetence skupinskega dela in kritičnega razmišljanja.

Ob ugotovitvi, da se je mladinski sektor v Sloveniji pretežno razvijal ob pomoči evropskih virov, moramo izpostaviti tudi, da nesorazmerno močno financiranje mladinskega sektorja s strani EU v primerjavi z nacionalnim deležem posledično pomeni večji poudarek na prioritetah EU v primerjavi z nacionalnimi prioritetami razvoja mladinskega polja. Zgoraj smo videli, kako so se poudarki in prioritete skozi programe za mlade Erasmus in skozi Evropski socialni sklad skozi leta spreminjale in temu je bil primoran slediti slovenski mladinski sektor, četudi je imel v določenih obdobjih drugačne nacionalne in/ali lokalne potrebe. Kot primer lahko navedemo evropsko finančno obdobje 2014–2020, ki je bilo načrtovano po krizi 2008 in je mladinski sektor spodbujalo v smeri krepitve zaposlovanja mladih, kar je številne mladinske organizacije odvrnilo od njihovih primarnih poslanstev in jih spreminjalo v nekakšne kadrovske podporne službe za mlade.

V najzgodnejšem obdobju je bilo treba slediti prioritetam programa Mladi za Evropo, ki je težil predvsem k povezanosti Evrope in oblikovanju emocionalne in identitetne skupnosti EU. Naslednji program, Erasmus+: Mladi v akciji, je bil že bolj operativno usmerjen k učinkovitosti projektov ter k bolj specifičnim ciljem na področjih izobraževanja, poklicnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja ter spodbujanju mladih kot aktivnih državljanov na splošno in še posebej kot evropskih državljanov. Obdobje 2014–2020, ki je bilo načrtovano po veliki gospodarski krizi, je bilo bolj usmerjeno v krepitev kompetenc in zaposljivosti mladih ter posodobitvi in razvoju izobraževanja, usposabljanja in mladinskega dela. Prav tako pa so cilje krepitve kompetenc za večanje zaposljivosti mladih in razvoj njihove podjetnosti spodbujale prioritete Evropskega socialnega sklada tako v obdobju 2014–2020 kot tudi 2021–2027. Pomembna novost, ki je prišla v programe Erasmus po letu 2013, so strateška partnerstva, ki načrtno razvijajo in krepijo kompetence sektorja ter dvigajo njegovo kvaliteto. Trenutni evropski okvir pa je prežet s prioritetami zelenega in digitalnega prehoda.

Mladinski sektor v Sloveniji je torej imel možnost dostopati do znatnih virov za razvoj, vendar v okviru spreminjajočih se prioritet, ki so se premikale od poudarka na evropski koheziji in krepitve državljskih in življenjskih kompetenc mladih preko krepitve zaposljivosti in podjetniških kompetenc mladih do trenutnih poudarkov na digitalizaciji in trajnostnem razvoju. Po eni strani so te skupne evropske prioritete razumljiva skupna strateška izhodišča, po drugi strani pa, predvsem zaradi odsotnosti jasnih nacionalnih in lokalnih prioritet, tudi ovirajoči dejavnik, zaradi katerega mladinski sektor v Sloveniji niha sem in tja ob vedno novih evropskih prioritetah in razpisnih pogojih.

Evalvacija programa Erasmus+ 2017–2023 (Deželan, Babič, Vomberger, 2024) izpostavlja, da je uspešnost naslavljanja horizontalnih prioritet višja pri spodbujanju vključenosti in raznolikosti ter udeležbe v demokratičnem življenju, manj pa pri prioritetah zelenega in digitalnega prehoda. Nadalje ugotavlja, da program dosega visok delež vključevanja mladih z manj priložnostmi, pri čemer pa je definicija te skupine v programu pogojena s kontekstom. Kaže, da se distribucija sredstev po posameznih ukrepih skozi leta zelo spreminja, te spremembe v preračunavanju virov med ukrepi pa nimajo strateške usmeritve, še posebej ne z vidika nacionalnih prioritet; ter da so skupna sredstva po letu 2020 občutno narasla, a je težko oceniti, ali ima to povišanje finančnih sredstev dejansko temu sorazmerne učin-

ke. Ob tem je premalo zagotovljenih virov in premalo poudarka na mentoriranju mladih, ki imajo vedno več potreb po spremljanju in mentorstvu, vse pogostejše so težave v duševnem zdravju ter psihološke in osebne stiske mladih. Prenizka so sredstva tako za koordinatorje in mentorje v organizacijah kot za zunanje strokovne izvajalce. Zelo pomembno je izpostaviti, da je razmerje med sredstvi, ki jih upravlja urad RS z mladino, in sredstvi Erasmus+, ki jih upravlja nacionalna agencija, nesorazmerno, zato program Erasmus+ izrazito določa javne politike na področju mladine, namesto da bi jih dopolnjeval, ter da nacionalne prioritete niso primerno umeščene v razpisne pogoje, čeprav jih Erasmus+ program omogoča. S tem se izgublja določen nabor novih organizacij, ki bi se lahko prijavljale (*newcomers*); izgubljajo se vsebine, ki so relevantne v lokalnem in nacionalnem kontekstu. Posledično je tudi vpliv nacionalne agencije na javne politike na področju mladine (pre)visok glede na njena pooblastila (gre za zasebno izvajalsko organizacijo in ne za državni organ s pooblastili za razvoj javnih politik). V tej zvezi je potrebno izpostaviti tudi ugotovitev evalvacije, da organizacije skozi projekte Erasmus+ pogosto oblikujejo jedrno dejavnost, redkeje pa so dovolj samostojne na podlagi drugih virov, da bi skozi program Erasmus+ oblikovale nadgradnjo svoje redne dejavnosti. Podobno ugotavlja evalvacija programa ESE (Deželan, 2023) – program Evropske solidarnostne enote je prinesel dobre spremembe na nivoju organizacij, posameznikov in lokalnih skupnosti, a hkrati je program prešibko povezan z nacionalnimi prioritetami na področju prostovoljstva in mladine, sredstva za organizacije in udeležence pa so prenizka v tolikšni meri, da je ogrožena izvedba projektov.

Iztočnice za prihodnost

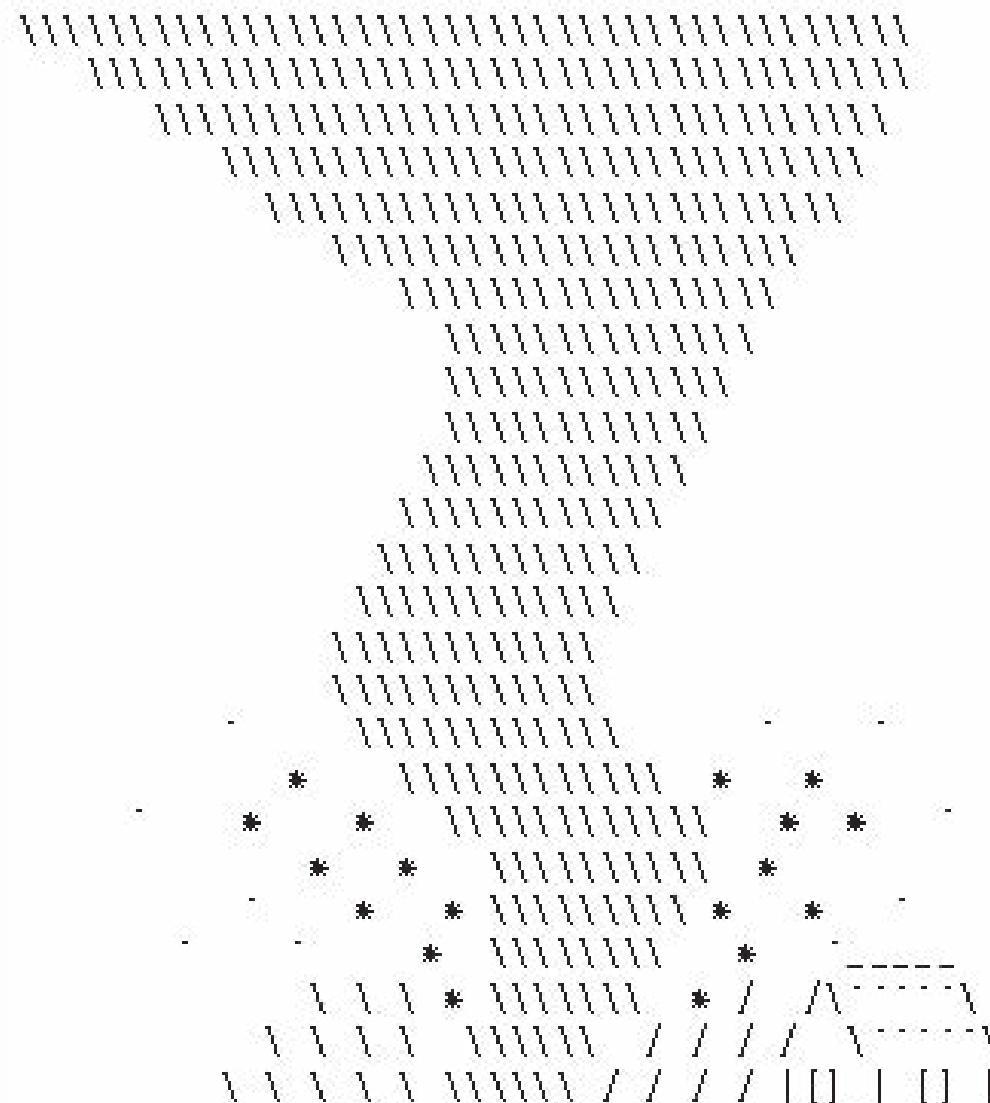
Ob upoštevanju ključnih ugotovitev iz evalvacij programov Erasmus, ESE ter ESS lahko navedemo nekaj priporočil in smernic za izboljšanje rabe evropskih virov za razvoj mladinskega sektorja v Sloveniji.

- Črpanje evropskih virov je treba bolj smiselno in celovito povezati z nacionalnimi prioritetami iz nacionalne strategije na področju mladine. Nove strategije in programi na področju mladine naj določijo nacionalne prioritete, kot jih narekujejo potrebe končnih uporabnikov, ki jih bodo evropski programi primerno dopolnjevali, sicer imajo evropske horizontalne prioritete lahko zaviralne učinke.
- Pojem *inovativnost*, ki se pogosto pojavlja kot pogoj v razpisih, je treba bolj jasno opredeliti, da ne bo zajemal le vedno novih vsebin, temveč tudi kakovostno nadgradnjo in/ali trajno izvajanje starih uspešnih programov, da prijavitelji ne bodo opuščali svojih strateških smeri zaradi zahtev razpisov.
- Posebno pozornost in vire je treba nameniti sistematičnemu in kakovostnemu mentorstvu in strokovnemu svetovanju vključenim mladim, še posebej tistim, ki imajo težave v duševnem zdravju ter osebne in psihološke stiske.
- Kar se tiče vplivanja evropskih virov na same organizacije, je potrebno izboljšati razumevanje povezav med področji delovanja organizacij, ki izhajajo iz potreb neposrednih uporabnikov, ter širšimi horizontalnimi prioritetami programa in temu primerno programe tudi usmerjati.
- Ključno je, da se obseg in stalnost financiranja rednega delovanja mladinskih organizacij poveča in stabilizira, da bodo lahko organizacije svojo jedrno dejavnost razvijale neodvisno od projektnih virov, nato pa jo ob pomoči evropskih

virov nadgrajevale in dopolnjevale v skladu z evropskimi prioritetami in cilji. To seveda ni (samo) naloga evropskih programov, je pa pomembno, da te nacionalne vrzeli evropski programi razumejo in jih ustrezno naslovijo.

- Potrebno bi bilo spremljati, z zdrave in neodvisne distance, tako vse pozitivne kot tudi negativne učinke evropskih programov na področju mladine, da bi se – brez nepotrebnega navijaštva ali kritiziranja – resnično prepoznalo in nadgrajevalo vse pozitivne pridobitve programov, slabosti – ki prav tako obstajajo – pa učinkovito in transparentno odpravljalo.

Brez Evropske mladine ni

Viri

- Cink, B. (ur.) (2019). *Mladje št. 40*, MOVIT. <http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Mladje/Mladje%2040%20web.pdf>
- Deloitte Slovenija. (2019). *Vrednotenje uspešnosti ukrepov za trajnostno vključevanje mladih na trg dela* (končno poročilo). https://www.eu-skladi.si/sl/dokumenti/studije-in-vrednotenja/20190719_svrk_končno_porocilo_final-clean.pdf
- Deželan, T. (2017). *Nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih Programa Erasmus+ Mladi v akciji v Sloveniji, priloga k nacionalnemu poročilu*. Urad RS za mladino. http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Raziskave/E_nacionalo_porocilo_mladina_-_priloga.pdf
- Deželan, T. (2023). *Evalvacija Nacionalnega programa za mladino*. Urad RS za mladino.
- Deželan, T., Babič, K., in Vombergar, N. (2024). *Nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih programa Erasmus+ na področju mladine v Sloveniji*. Urad RS za mladino.
- Drobne, M. (2017). *Mednarodne podporne aktivnosti Nacionalne agencije programa Erasmus+: Mladi v akciji v letu 2017*. Zavod MOVIT. http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Podporne_aktivnosti/tca_brosure_2017.pdf
- Evropska komisija. (2001). *Bela knjiga Evropske komisije Nova spodbuda za evropsko mladino*. [https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/bela_knjiga_evropske_komisije_nova_spodbuda_za_evropsko_mladino,_eu_2001.pdf;_slovenska_izdaja_m%C5%A0z%C5%A0_urad_za_mladino,_2002\(1\).pdf](https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/bela_knjiga_evropske_komisije_nova_spodbuda_za_evropsko_mladino,_eu_2001.pdf;_slovenska_izdaja_m%C5%A0z%C5%A0_urad_za_mladino,_2002(1).pdf)
- Evropska komisija. (2013). *Erasmus+. Vodnik za prijavitelje*. https://arhiv.erasmusplus.si/wp-content/uploads/2014/04/Erasmus-plus-programme-guide_sl.pdf
- Evropska komisija. (2014). *Erasmus+. Vodnik za prijavitelje*. https://arhiv.erasmusplus.si/wp-content/uploads/2016/10/erasmus-plus-programme-guide_sl_2017.pdf
- Evropska komisija. (2017). *Erasmus+. Vodnik za prijavitelje*. https://arhiv.erasmusplus.si/wp-content/uploads/2016/10/erasmus-plus-programme-guide_sl_2017.pdf
- Evropska komisija. (2019). *Strategija za mlade 2019–2027*. https://youth.europa.eu/strategy_sl
- Evropska komisija. (2020). *Erasmus+. Vodnik za prijavitelje*. https://arhiv.erasmusplus.si/wp-content/uploads/2019/09/Erasmus_Programme_Guide_2020_SL_Final_Clean.pdf
- Evropska komisija. (2021). *Vodnik po evropski solidarnostni enoti*. (2021). https://youth.europa.eu/solidarity/organisations/reference-documents-resources_sl/
- Evropska komisija. (b. d.). *Programi financiranja EU*. https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_sl
- Evropski mladinski portal (EYP). (b. d.). https://youth.europa.eu/home_sl
- Kambič, M., in Rajgelj, S. (2014). *Sedem let programa Mladi v akciji*. MOVIT. http://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Odtisi/Odtisi_mladih_2013_zbornik.pdf
- Pečjak, P. (ur.). (2006). *Mladje*. Zavod MOVIT. https://www.movit.si/fileadmin/movit/0ZAVOD/Publikacije/Mladje/Mladje_14_2006.pdf
- Svet Evropske Unije. (2009): *Resolucija Sveta z dne 27. novembra 2009 o prenovljenem okviru za evropsko sodelovanje na področju mladine (2010–2018)* (2009/C 311/01). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009G1219\(01\)&from=DA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009G1219(01)&from=DA)
- Škulj, J. (2014). *Sedem let programa Mladi v akciji*. V: *Sedem let programa Mladi v akciji. 2007–2013*. Zavod MOVIT.
- Škulj, J. (2016). *Prispevki k zgodovini mladinskega dela*. Zavod MOVIT.
- Zavod MOVIT. (2019). *Kako poteka spremljanje in beleženje učnega procesa v projektih programa Erasmus+: Mladi v akciji?* http://www.movit.si/fileadmin/movit/1MVA/Youthpass/Spremljanje_ucnega_procesa_v_E_.pdf

- Zavod MOVIT. (2021). *Statistika programov*. <https://www.movit.si/erasmus-mladi-v-akciji/arhiv-2021-2027/statistika-programa-2021-2027/>
- Zavod MOVIT. (b. d.). *Splošne informacije o programu Erasmus+ 2021–2027*. <http://www.movit.si/erasmus-mladi-v-akciji/splosno-o-programu/>
- Nučič, Katarina (2021). Osebni arhiv avtorjev.
- Skrinar, Uroš (2021). Osebni arhiv avtorjev.
- Škulj, Janez (2021). Osebni arhiv avtorjev.
- Hostnik, Maja (2021). Osebni arhiv avtorjev.
- Zupan, Barbara (2021). Osebni arhiv avtorjev.
- Kronegger, Sašo (2021). Osebni arhiv avtorjev.